

Іванна Павлик, Ірина Лещик
Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ РИНКУ ЗЕРНА

Аналізуючи процес еволюції наукових поглядів щодо сутності ринку зерна слід відзначити, що в наукових публікаціях зустрічаються різні підходи до трактування даного поняття. У першому випадку, ринок зерна розглядається як сфера товарного обігу і необхідний елемент виробництва суспільного продукту, як визначений тип функціонування економіки і формування господарських зв'язків. При цьому, ринок зерна розглядається як сукупність обмінних процесів, за посередництвом яких регулюються господарські зв'язки, здійснюється купівля-продаж зерна і продуктів його переробки. Учені, які відстоюють другий напрямок, розглядають ринок зерна як тип господарювання, який включає в себе весь виробничий процес – виробництво, збут і споживання зерна, тобто це всі товарно-грошові відносини, за допомогою яких регулюються виробництво і збут зерна, встановлюються зв'язки між господарюючими суб'єктами. Основою ринку зерна вони вважають зернове виробництво.

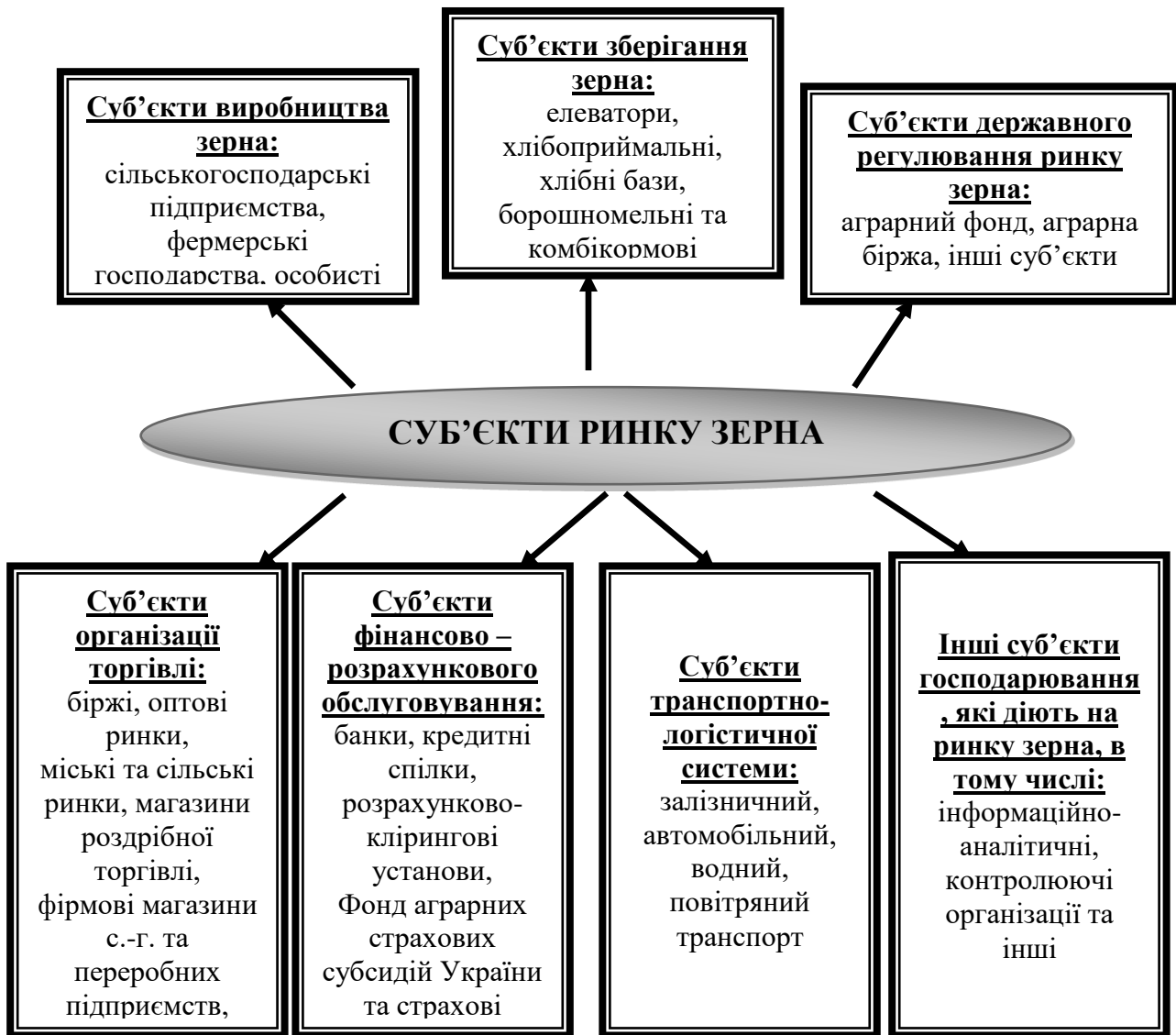
Українські вчені вважають, що ринок зерна є сукупністю економічних відносин, що виникають між товаровиробниками й споживачами з приводу купівлі-продажу зернових товарів, і економічним механізмом, який пов'язує всі елементи обмінного процесу, створюючи умови для безперервності відтворювального процесу в зерновому господарстві країни [2].

На нашу думку, це найбільш повне визначення сутності ринку зерна, але ми вважаємо, що при визначенні даної категорії не враховується соціальний аспект, а також рівні організації і функціонування зернопродуктового ринку.

Ринок зерна є системним феноменом, який включається в систему зернового господарства і в систему агропромислового виробництва, представляючи третю сферу АПК: галузі, які переробляють сільськогосподарську сировину і забезпечують заготівлю, зберігання, транспортування і реалізацію продукції агропромислового комплексу. Відповідно, у рамках ринку зерна виникають економічні відносини між господарюючими суб'єктами щодо розподілу, обміну і використання зернової продукції.

Об'єктом ринку зерна є диференційована продукція зернового господарства, призначена для харчової і переробної промисловості, внутрішнього використання на насіння і корм, виробництво біотоплива.

Суб'єктами ринку зерна є товаровиробники зерна, підприємства зі зберігання зерна, суб'єкти заставних закупок зерна та проведення інтервенційних операцій, акредитовані біржі та інші (рис. 1) [3, с. 62].

Рис. 1. Суб'єкти ринку зерна України

Ринок зерна, як важлива частина агропродовольчого ринку, володіє наступними специфічними особливостями функціонування:

– він є системноутворюючим сегментом агропродовольчого ринку країни, що пов'язано із стратегічним значенням зерна, обумовленим постійною необхідністю у ньому різних галузей агропродовольчої економіки, а населення – у продуктах харчування на його основі. Продукти харчування потрібні кожній людині кожен день і у такій кількості, яка б дозволила йому не тільки підтримувати життєдіяльність свого організму, але і реалізувати себе як особистість. Від рівня забезпеченості населення країни продуктами харчування залежать її національна безпека, соціальна, політична і економічна стабільність у суспільстві. Ця особливість ринку зерна є найголовнішою;

– зерно і продукти його переробки життєво необхідні, найдоступніші і в основному незамінні. Саме тому перехідні запаси і середньостатистичне споживання зерна є критеріями світової і національної продовольчої безпеки. Виходячи із цього, функціонування зернового ринку – сфера людської діяльності, яка не може вимірятися тільки економічною доцільністю, оскільки її відсутність несумісна з життям;

– наступна особливість функціонування зернового ринку полягає у його взаємозалежності у процесі виробництва і реалізації з усіма галузями АПК. При

цьому такий зв'язок має двосторонній характер. Специфікою зернового ринку є і те, що його основа – виробництво зерна – прив'язане до землі, значно залежить від природно-кліматичних умов [1, с. 117].

Окрім того, ринок зерна володіє такими системними характеристиками, як: цілісність, ієрархічність, інтегративність; його елементи утворюють єдине ціле, яке має властивості, не притаманні його складовим компонентам, взятих окремо. Основною його функцією є задоволення потреб населення у різних видах зерна і продуктах його переробки за ринковою ціною. Додаткові функції – інтегруюча, регулююча, стимулююча, ціноутворююча, контролююча, посередницька, інформаційна [2].

Література

1. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” від 04.08.2002 р. № 37-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Формування і розвиток ринку зерна в Україні / О.Г. Шпикуляк, Ю.П. Воскобійник, Р.П. Саблук, О.В. Овсянніков. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 190 с
3. Худолій Л.М. Розвиток ринку зерна в Україні / Л.М. Худолій // Економіка АПК.- 1997. - № 9. - С. 59-66.

Ольга Паславська

Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Трансформація аграрного сектора до ринкових відносин породила величезну кількість проблем, практичне вирішення яких дуже ускладнено із-за відсутності виваженої державної політики і відповідних наукових розробок. Однією з таких проблем, причому найбільш актуальних на сучасному етапі, є питання удосконалення управління виробництвом в аграрному секторі економіки.

Управління сільськогосподарським виробництвом є складним процесом, який має економічний, функціональний, організаційний та соціальний аспекти. Його основні функції у виробничому процесі полягають у плануванні, організації та контролі діяльності людей, активізації їх ініціативи та творчого підходу до вирішення завдань для досягнення спільної мети.

Сучасний розвиток аграрної сфери національної економіки України вимагає докорінних змін в організації виробництва на регіональному та міжнародному рівнях, що є основою для активного формування нового типу економічних відносин між економічними суб'єктами, а також організації нових механізмів сталого розвитку аграрних галузей.

Актуальним питанням дослідження проблем управління виробництва в аграрних формуваннях присвятили свої праці такі вітчизняні вчені, як А. Шляхтянко, М. Кропивко, О. Андрєєва, О. Воронько, О. Дячун, С. Дем'яненко, Т. Дудар, Й. Завадський та інші.

Зокрема Андрєєва О. зазначає : «Перехід суспільства на нові економічні та соціальні умови функціонування вимагає змін у системі керування виробництвом. За всього різноманіття причин, які обумовлюють кризову ситуацію в агропромисловому виробництві, однією з головних є різке зниження керованості процесами, що відбуваються» [1].

Ефективність і конкурентоспроможність галузей аграрного сектора визначається витратами і результатами виробництва, які у свою чергу залежать від того, наскільки